

Актуальні проблеми інтелектуальної власності

права собственности / Е. Суханов // Закон. – 1995. – № 4. – С. 94 – 98.; 8. Дозорцев В. Интеллектуальные права: Понятие. Система. Задачи кодификации: Сборник статей / В. Дозорцев. – М., 2003. – 416 с.; 9. Дозорцев В. Принципиальные черты права собственности в Гражданском кодексе России. Проблемы. Теория. Практика / В. Дозорцев. – М., 1998. – 480 с.; 10. Гальперин Л. Интеллектуальная собственность: сущность и правовая природа / Л. Гальперин, Л. Михайлова // Советское государство и право. – 1991. – № 12. – С. 37 – 42.; 11. Рассудовский В. Проблемы правового регулирования инновационной деятельности в условиях рыночной экономики / В. Рассудовский // Государство и право. – 1994. – № 3. – С. 60 – 69.; 12. Розенберг П. Основы патентного права США / П. Розенберг. – М., 1979. – 462 с.; 13. Підпригора О. Проблеми кодифікації законодавства про інтелектуальну власність / О. Підпригора // Українське право. – 1997. число 1. – С.

61 – 80; 14. Підпригора О. Законодавство України про інтелектуальну власність / О. Підпригора. – Х.: Фірма «Консум», 1997. – 192 с.; 15. Богуславский М. Международное частное право / М. Богуславский. – М., 2000. – 341 с.; 16. Чернышева С. Формирование правовой доктрины об интеллектуальной собственности в условиях становления рыночных отношений в России // Интеллектуальная собственность: современные правовые проблемы: проблемно-тематический сборник / Отв. ред. С. Чернышева. – М., 1998. – С. 8 – 31.; 17. Сергеев А. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации / А. Сергеев. – М., 1996. – 704 с.; 18. Дет. див. Корновенко С. Інтелектуальна власність: нові грані явища / С. Корновенко // Теорія і практика інтелектуальної власності. – № 2. – 2012. – С. 88 – 94.; 19. Черевко Г. Інтелектуальна власність: Навчальний посібник / Г. Черевко. – К.: Знання, 2008. – 412 с.

Кульбашна О.А.

старший викладач кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін ННІ економіки і права Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

ПРАВОВІДНОСИНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЗІ СТВОРЕННЯ СЛУЖБОВИХ ОБ'ЄКТІВ

Питання взаємин роботодавця із працівником щодо права на об'єкт інтелектуальної власності, створений працівником при виконанні трудових обов'язків, стає все більш актуальним в умовах розвитку економіки країни на засадах ринкових відносин. Відомо, що значна частка об'єктів інтелектуальної власності створюється при виконанні трудових обов'язків на підприємствах, в установах, організаціях, що надалі впроваджують їх у життя. Регламентація авторських прав на такі твори має свої особливості: з одного боку, право творця є непорушним і охороняється низкою як міжнародних, так і національних нормативних актів, з іншого боку – не можна залишити поза увагою трудові відносини автора і роботодавця. Проблеми врегулювання відносин між творцем та його працедавцем найменш урегульовані Цивільним кодексом, взагалі залишені поза увагою Кодексом законів про працю України, по-різному регламентуються спеціальними нормативно-правовими актами. Ця вада торкається усіх елементів правовідносин щодо службових об'єктів права інтелектуальної власності.

В Цивільному кодексі України (далі – ЦК) відносинам, що виникають у зв'язку з набуттям та здійсненням права інтелектуальної власності на службові об'єкти, присвячена лише одна 429 стаття [1]. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» містить групу статей, що стосуються службового винаходу [2], та є декілька норм Закону України «Про авторське право і суміжні права» щодо службових творів [3]. Трудове законодавство взагалі не містить положень, які стосуються службового об'єкта. Проблема потребує комплексного правового регулювання. Це пояснюється тим, що інтелектуальна, творча діяльність є специфічною, тому вирізняється від загальних трудових відносин. Через певні особливості трудовим договором неможливо наперед покласти на працівника обов'язок створення конкретного об'єкта інтелектуальної власності. Проте, перенесення регулювання виключно в цивільно-правову площину є також недоцільним, адже тим самим творець буде позбавлений тих гарантій у сфері забезпечення права на працю, які належать йому за тру-

довим законодавством (оплата праці у святкові й неробочі дні, надурочний час, відпустка, звільнення тощо).

Означені проблеми досліджували Я. Воронін [4], І. Кожарська [5], Н. Рязанова [6], В. Соловійова [7], О. Тверезенко [8], О. Штефан [9], Т. Ярошевська [10] та інші. Прогалини у правовому регулюванні відносин, пов'язаних зі створенням службового об'єкту інтелектуальної власності, спричиняють протиріччя у правозастосуванні, які дотепер остаточного свого вирішення не дістали, а тому потребують подальших наукових досліджень.

Проблеми, пов'язані з правами на службові об'єкти, виникають у зв'язку із протилежними підходами цивільного і трудового права. Для цивільного головне - результат (створений службовий об'єкт), а у центрі уваги трудового права перебуває сам процес створення об'єкту інтелектуальної власності за завданням або за дорученням роботодавця. Саме нерозуміння предмету правового регулювання вказаних галузей права призводить до конфліктів, у яких працівник вважає, що за створення службового об'єкту роботодавець повинен заплатити додатково, а останній переконаний, що він уже розрахувався з творцем заробітною платою. З одного боку, творцем службового об'єкта, безумовно, є працівник і у цьому статусі він має на нього неспростовні права як автор. З іншого, службовий об'єкт створюється у робочий час, який оплачується роботодавцем і, як продукт праці, має належати роботодавцю.

Громадяни, юридичні особи одночасно можуть бути суб'єктами різного за предметом правового регулювання виду правовідносин (цивільних, господарських, житлових, сімейних тощо). Так, стаття 2 Кодексу законів про працю України говорить, що громадяни реалізують право на працю шляхом укладення трудового договору про роботу на підприємстві, в установі, організації або з фізичною особою [11]. Саме під час існування трудових виникають відносини у зв'язку зі створенням працівником службового об'єкту інтелектуальної власності між тими ж суб'єктами (працівником і роботодавцем), які регламентуються цивільним правом. Так, стаття 429 ЦК регулює права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору. Ця норма містить загальне правило: особисті немайнові права належать працівникові, а у випадках, передбачених

законом, окремі особисті немайнові права можуть належати юридичній або фізичній особі, де або у якої працює працівник: майнові права інтелектуальної власності на службовий об'єкт належать працівникові, та роботодавцю спільно, якщо інше не встановлено договором. На зазначено яким саме - цивільним чи трудовим. У той же час, частинами 2, 3 статті 16 Закону «Про авторське право і суміжні права» передбачена можливість укладання трудового договору (контракту) і (або) цивільно-правового договору між автором і роботодавцем.

Паралельне регулювання правовідносини інтелектуальної власності зі створення службових об'єктів трудовим і цивільним правом визнається вищим судовим органом влади країни. Так, пункт 24 Постанови пленуму Верховного Суду України № 5 від 4 червня 2010 р. «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» вказує: «... Якщо в трудовому або цивільно-правовому договорі між працівником і роботодавцем (юридичною або фізичною особою, де або в якої він працює) не передбачений інший порядок здійснення майнових прав на створений вказаний об'єкт, то вони мають спільні права ... Порядок здійснення майнових прав на такий об'єкт може бути врегульований цивільно-правовим договором»; пункт 25 зазначає: «За створення і використання службового твору автору належить авторська винагорода, розмір та порядок виплати якої встановлюються трудовим договором (контрактом) або цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем. При цьому трудовим договором між ними може передбачатися умова щодо укладення цивільно-правового договору про створення об'єкта авторського права і (або) суміжних прав та обов'язок працівника щодо сповіщення про створення такого об'єкта» [12].

До певної міри можна стверджувати, що цивільно-правові відносини права інтелектуальної власності на службовий об'єкт між працівником-творцем і юридичною чи фізичною особою роботодавцем є похідними від трудових відносин, які виникли у часі раніше між тими ж суб'єктами, і виступають у цьому випадку первинними.

Теорія права виокремлює у складі правовідносин кілька елементів: об'єкт, суб'єктів, зміст. Виникнення зміна та припинення правовідносин пов'язується з юридичними фактами. Розглянемо їх докладніше.

Актуальні проблеми інтелектуальної власності

Об'єкти інтелектуальної власності здебільшого створюються працівниками у процесі виконання ними трудового договору і саме ці результати творчої діяльності прийнято називати «службовими». Але відсутня єдність позиції законодавця у визначенні ознак службових об'єктів інтелектуальної власності. У статті 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» твір визнається службовим, якщо він створений автором у порядку виконання службових обов'язків у відповідності зі службовим завданням або трудовим договором (контрактом) між ним і роботодавцем» [3]. До названих ознак Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» при визнанні службовим винаходу (корисної моделі) додає ще одну - створення працівником винаходу (корисної моделі) з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва, а також обладнання роботодавця [2]. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 4 червня 2010 р. «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» наголошує на тих же умовах [12].

Аналіз норм чинного законодавства та висловлених у науковій літературі позицій науковців дозволяють стверджувати, що для того, щоб об'єкт інтелектуальної власності вважався службовим, необхідним є наявність кількох вказаних нижче ознак.

Одна з них та, що до трудових обов'язків працівника-творця, визначених письмовим трудовим договором (контрактом) та/або посадовою інструкцією повинно входити створення службового об'єкту інтелектуальної власності або створення останнього має здійснюватися на основі виданого роботодавцем у письмовій формі службового завдання. При цьому, як слушно зазначає Березанська В., сам факт прийняття на роботу працівника та укладення з ним типового трудового договору не є достатнім для того, щоб роботодавець отримав всі або частину майнових прав інтелектуальної власності на твори, які створюватимуться працівником під час виконання службових обов'язків. Роботодавець може набути право інтелектуальної власності лише на ті службові твори, на виконання яких працівником було отримано службове завдання чи які були чітко зазначені в укладеному трудовому договорі [13]. Бажано, щоб поставлені працівникові завдання документально оформлювались

роботодавцем. Це необхідно для підтвердження факту виконання саме службового завдання при створенні службового об'єкту інтелектуальної власності у випадку виникнення суперечки між сторонами трудового договору щодо статусу об'єкта інтелектуальної власності як службового. Чинне трудове законодавство України не встановлює поняття службового завдання та вимог щодо його оформлення, але практично процедура наступна: роботодавцем видається наказ про створення працівником певного об'єкту інтелектуальної власності, додатком до якого є службове завдання, де зазначається характеристика майбутнього об'єкту інтелектуальної власності та критерії, яким він повинен відповідати, а також строки виконання завдання.

Отже, для фіксації першої ознаки службового об'єкту інтелектуальної власності трудові договори доцільно укладати в письмовій формі, чітко зазначаючи, що всі майнові права на об'єкт інтелектуальної власності, створений у процесі виконання працівником трудових обов'язків, належатимуть роботодавцю, а працівнику при цьому за окремою домовленістю виплачуватиметься разова винагорода. Окрім того потрібно уважно ставитись до затвердження посадових інструкцій і фіксації службових завдань на створення конкретного об'єкту інтелектуальної власності.

Наступна вимога та, що службовими можуть бути визнані лише ті об'єкти інтелектуальної власності, які створені працівником у зв'язку із виконанням ним трудових обов'язків. Ті дії, які виходять за коло трудових обов'язків працівника, виходять і за сферу регулювання трудового права, а відтак і створені у такий спосіб об'єкти інтелектуальної власності не можуть визнаватись службовими. Якщо працівник створює об'єкти інтелектуальної власності за межами робочого місця, визначеного роботодавцем, та/або поза встановленими трудовим законодавством і правилами внутрішнього трудового розпорядку межами робочого часу (після закінчення робочого дня або зміни, у вихідні, святкові і неробочі дні, у відпустку тощо), роботодавець не може претендувати на автоматичне отримання майнових прав на такі об'єкти. Виняток становлять випадки, коли такі дії вчинені за згодою або за прямою вказівкою роботодавця і у цьому разі мова уже вестиметься про службове завдання.

Ще одна ознака службового об'єкту інтелектуальної власності міститься у статті

1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», а саме: створення працівником службового винаходу (корисної моделі) можливе з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва, а також обладнання роботодавця [2]. Проте, зі змісту вказаної норми не зовсім зрозуміло чи усі чотири елементи мають бути наявними для встановлення статусу службового винаходу (корисної моделі) чи достатньо будь-якого одного з перерахованих.

Не безспірною є позиція Соловйової В., яка вважає, що «...закріплення у спеціальних законах про окремі види об'єктів права інтелектуальної власності переліку умов, необхідних для класифікації їх як службових обмежує можливість визнання усіх без винятку усіх об'єктів права інтелектуальної власності, які можуть створюватись працівником унаслідок виконання трудового договору та дозволяє класифікувати як «службові» лише ті об'єкти права інтелектуальної власності, які створюються не просто як наслідок виконання трудового договору, а внаслідок виконання службових обов'язків за трудовим договором чи доручення роботодавця» [7]. Ознаки об'єкту як службового, прописані як у ЦК, так і у спеціальних актах цивільного законодавства, певним чином все ж таки дозволяють врегулювати вказані відносини.

Суб'єктами правовідносини інтелектуальної власності зі створення службових об'єктів є сторони трудового договору – працівник і роботодавець. Хоча термінологічне легальне визначення має розбіжності і міститься в різних актах як трудового так і цивільного законодавства, поступово у вжиток входять саме таке позначення сторін трудового договору, яке вже знайшло свою фіксацію у проекті Трудового кодексу [14]. Після створення службового об'єкту інтелектуальної власності правове становище суб'єктів трудового правовідношення не змінюється. Вони лише стають учасниками ще одного виду суспільних відносин – цивільних, які пов'язані передусім із визначенням належності майнових прав інтелектуальної власності. Цивільне законодавство оперує термінами «роботодавець» і «працівник», запозичених з трудового права. ЦК і спеціальні закони, які регламентують правову охорону об'єктів інтелектуальної власності, використовують в одних своїх нормах «винахідник», «автор», а в інших – «працівник». Проте, на наш погляд, враховуючи

специфіку інтелектуальної власності щодо службових об'єктів, з метою виокремлення правового статусу саме цих суб'єктів варто шляхом внесення зміни до ЦК та спеціальних актів цивільного законодавства запровадити в обіг терміни «працівник-винахідник», «автор-працівник» для позначення відповідної сторони у відносинах із використання створеного при виконанні трудових обов'язків службового об'єкту.

Зміст правовідносин складають сукупність кореспондуючих між собою взаємних прав та обов'язків учасників правовідносин щодо об'єкту останнього. У відносинах інтелектуальної власності права суб'єктів поділяють на особисті і майнові. Стаття 429 ЦК містить загальне правило щодо набуття особистих і майнових прав інтелектуальної власності на службовий об'єкт. Так, особисті немайнові права належать працівникові, а у випадках, передбачених законом, окремі особисті немайнові права можуть належати юридичній або фізичній особі, де або у якої працює працівник. Майнові права інтелектуальної власності на службовий об'єкт належать працівникові, та роботодавцю спільно, якщо інше не встановлено договором [1].

Спеціальні акти цивільного законодавства, присвячені охороні окремих об'єктів інтелектуальної власності, по-своєму регламентують зміст правовідносин зі створення службового об'єкту. Так, на противагу ЦК стаття 16 Закону України «Про авторське право і суміжні права» передбачає, що виключне майнове право на службовий твір належить роботодавцю, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) та (або) цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем [3]. Стаття 9 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» також визначає умови, за яких переважне право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) має роботодавець винахідника, який протягом чотирьох місяців від дати одержання відповідного повідомлення винахідника повинен подати заявку на одержання патенту чи передати право на його одержання іншій особі або прийняти рішення про збереження службового винаходу (корисної моделі) як конфіденційної інформації. У цей же строк роботодавець повинен укласти з винахідником письмовий договір щодо розміру та умови виплати йому (його правонаступнику) винагороди відповідно до економічної цінності винаходу (корисної мо-

делі) і (або) іншої вигоди, яка може бути одержана роботодавцем. Якщо роботодавець не виконає зазначених вимог у встановлений строк, то право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) переходить до винахідника або його правонаступника. Строк збереження роботодавцем чи його правонаступником службового винаходу (корисної моделі) як конфіденційної інформації у разі його невикористання не повинен перевищувати чотирьох років. У протилежному випадку право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) переходить до винахідника чи його правонаступника [2].

Щодо підстав виникнення правовідносини інтелектуальної власності зі створення службових об'єктів, то в даному випадку має місце кілька взаємопов'язаних між собою юридичних фактів, тобто юридична сукупність. До останньої входять: укладення трудового договору; трудова функція працівника-творця, яка пов'язана зі створенням або можливістю створення об'єкту інтелектуальної власності (інженер-конструктор, викладач, журналіст тощо); факт створення об'єкту інтелектуальної власності саме при виконанні трудових обов'язків або письмового службового завдання роботодавця. В окремих випадках потрібно встановити, що створення службового об'єкту відбувалося з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва, а також обладнання роботодавця, а також отримати охоронний документ (патент, свідоцтво, посвідчення) та укласти договір про розподіл і використання майнових прав інтелектуальної власності на службовий об'єкт інтелектуальної власності.

Отже, констатуємо, що правовідносини інтелектуальної власності зі створення службових об'єктів носять комплексний характер і регулюються нормами трудового і цивільного права. На початковому етапі – це трудові відносини, які мають регулюватися трудовим договором з елементами відомих трудовому праву заохочень, що створюють сприятливі умови для творчої діяльності працівників. Після створення службового об'єкта коло взаємних прав і обов'язків сторін визначатимуться цивільним договором, в якому розподілятимуться майнові права інтелектуальної власності, розмір та порядку виплати винагороди працівнику-творцю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>;
2. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі. Закон України від 15 грудня 1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Про авторське право і суміжні права. Закон України від 23 грудня 1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>;
4. Воронін Я. Проблеми регулювання правових відносин між працівником та роботодавцем, які виникають внаслідок створення службового винаходу / Я. Воронін // Право України. – 2009. – № 5. – С.107–112;
5. Кожарська І. Право інтелектуальної власності на об'єкти промислової власності: навчальний посібник / І. Кожарська. – К.: Держ. ін-т інтел. власн. і права, 2008. – 144 с.;
6. Рязанова Н. Юридичні гарантії майнових прав на службові об'єкти інтелектуальної власності / Н. Рязанова. // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2010. – № 5. – С. 105-112;
7. Соловійова В. Колізії правозастосування, що виникають при класифікації службовими об'єктами права інтелектуальної власності та набутті роботодавцем і працівником майнових прав інтелектуальної власності на них / В.Соловійова. // Актуальні питання цивільного та господарського права. – 2008. – № 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.journal.yurpayintel.com.ua/160/print>;
8. Тверезенко О. Договір про розподіл виключних майнових авторських прав на твори, створені у зв'язку з виконанням службових обов'язків / О. Тверезенко. // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць Приазовського державного технічного університету. – Том 1. – 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Traeviv/2010_1/14.pdf;
9. Штефан О. Проблеми правового статусу суб'єктів «службового твору» / О. Штефан. // Питання розвитку права інтелектуальної власності - С. 105-109. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sips.gov.ua/ua/slughtvir.html>;
10. Ярошевська Т. Кому повинні належати права на службові винаходи? /Т. Ярошевська. // Право України. – 2008. – № 4. – С. 41–44;
11. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua> ;
12. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 4 червня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>;
13. Березанська В.

Консультація. Державна служба інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intelvlas.com.ua/konsultatsiji/39-copyright/24-konsultant-veronika-berezanska-zastupnik-golovnogo-redaktora-iv-z-pitan-ekspertizi-m-kijiv.html>;
14. Кононенко Ю., Кульбашна О. Суб'єктний склад правовідносин інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового дого-

вору / Ю. Кононенко, О. Кульбашна. //Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання сфери інтелектуальної власності: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (17-18 квітня 2012 р.) / За заг. ред. А. І. Кузьмінського, О. П. Орлюк. – Черкаси: Чабаненко Ю. А., 2012. – С. 57-61.

Тараненко О.М.

*К.і.н., доцент кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*

ТОРГОВЕЛЬНА МАРКА: ПРОБЛЕМА ВИДОВОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ

Поглиблення суспільного поділу праці, глобалізація економіки та постіндустріальні перетворення розвинених країн підвищують роль і значення засобів індивідуалізації суб'єктів господарювання, а також виробленої ними продукції, виконаних робіт та наданих послуг, покликаних допомогти споживачам зробити свій вибір. За умов загострення конкурентної боротьби знаки для товарів і послуг набувають істотної економічної цінності, оскільки забезпечують зростання обсягів збуту продукції та підвищення прибутків фірм.

На сьогоднішній день ринок товарів та послуг є надзвичайно різноманітним. На ньому представлено багато однорідної продукції і щоб зорієнтуватися серед такого широкого спектра пропонованих ринком товарів, споживач орієнтується на товарний знак. Віддаючи перевагу тій чи іншій торговельній марці, споживач орієнтується на конкретного виробника, очікуючи при цьому на певну якість і властивості, притаманні товарам, що випускає цей виробник або послугам, які він надає.

Останнім часом постійно збільшується різноманіття позначень, що можуть бути заявлені як знак для товарів та послуг. Разом з традиційними словесними та графічними позначеннями з'являються нетрадиційні позначення як, наприклад, звук, аромат, смак тощо. Цим і зумовлена актуальність запропонованого дослідження.

Запропонована тема неодноразово була предметом дослідження таких науковців як О. Мельник, В. Крижна, О. Кашинцева, Н. Мінченко [1 – 4]. Разом із тим, оскільки життя не стоїть на місці то ситуація у цій сфері швидко зміню-

ється. Тому деякі аспекти окресленої нами теми залишилися поза їх увагою.

Метою запропонованого дослідження є проведення класифікації торговельних марок на види в залежності від використаних позначень, а також з'ясування умов, при дотриманні яких той чи інший знак може бути зареєстрований як торговельна марка.

Відповідно до ст. 1 Закону України „Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» знаком визнається таке позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від однорідних товарів і послуг інших осіб [5]. Інакше кажучи, товарний знак являє собою позначення, яке індивідуалізує товари даного підприємства і допомагає відрізнити їх від товарів його конкурентів [6, 385]. Відповідно до п. 2 ст. 5 Закону України „Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» об'єктом знака може бути будь яке позначення або будь яка комбінація позначень. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, у тому числі власні імена, літери цифри, зображувальні елементи, кольори та комбінації кольорів, а також будь-яка комбінація таких позначень [5].

Цивільний Кодекс України на відміну від вказаного Закону вводить нове поняття для позначення об'єкта інтелектуальної власності у сфері індивідуалізації товарів і послуг – „торговельна марка», однак зміна назви не вплинула на суть самого об'єкта. Згідно з ч. 1 ст. 492 Цивільного Кодексу України торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг),